

Є. К. Карлюга

асп.

науковий керівник: к.ю.н., доц. О. О. Нізгєєва

ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ МІЖНАРОДНИХ АРБІТРАЖНИХ РІШЕНЬ У СПОРАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КРИПТОАКТИВАМИ

З феноменальним зростанням використання криптовалют у світі зростає і кількість міжнародних арбітражних спорів, пов'язаних з ними. Ймовірно, одним із найгучніших спорів в цьому контексті можна вважати той, що був нещодавно ініційований перед міжнародним комерційним арбітражем проти криптовалютної біржи Binance її користувачами [1]. Окрім цього, незважаючи на відсутність значної кількості міжнародних інвестиційних спорів щодо криптовалютів, останні мають значний потенціал з'явитися у майбутньому, враховуючи стійку практику інвестування у криптоактиви та дедалі частіші спроби держав запровадити правове регулювання їх обігу. Зазначені тенденції порушують перед юридичною спільнотою нові питання, в тому числі й питання визнання та виконання рішень міжнародних арбітражів у названих спорах.

Як відомо, рішення міжнародних арбітражів переважно позбавлені безпосередньої виконавчої сили, що означає необхідність отримання від національних судів держави, на території якої будуть виконуватися такі рішення, їх визнання та спеціального дозволу на примусове виконання [2, с. 321]. Правове регулювання зазначеної процедури забезпечується нормами як національного, так і міжнародного права. Основними документами, що закріплюють міжнародно-правові норми, є Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами 1965 р. (далі – Вашингтонська конвенція) та Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 р. (далі – Нью-Йоркська конвенція).

Відповідно до Вашингтонської конвенції, держави-учасниці зобов'язуються визнавати рішення Міжнародного центру по врегулюванню інвестиційних спорів (далі – ICSID) юридично обов'язковими та забезпечити їх виконання так, якби це було остаточне рішення судового органу держави [3, ст. 54]. Одночасно з цим, Вашингтонська конвенція не закріплює жодних підстав для відмови національними судами у визнанні рішень ICSID, що, в цілому, дозволяє стверджувати про відсутність в судів повноважень відмовити у визнанні рішень ICSID у спорах, пов'язаних з криптоактивами, у тому числі посилаючись на юрисдикційні, процесуальні підстави або ж на застереження про публічний порядок.

Дещо інакше регулюються питання визнання та виконання рішень, прийнятих за правилами інших міжнародних інвестиційних арбітражів, де визнання та виконання можуть здійснюватися за передбаченою Нью-Йоркською конвенцією процедурою [4]. Згідно з останньою, арбітражні рішення підлягають визнанню та виконанню державою у відповідності до її процесуального законодавства [5, ст. 3]. При цьому, Нью-Йоркська конвенція закріплює перелік підстав для відмови у визнанні та виконанні арбітражних рішень [5, ст. 5]. На думку деяких правників [6], в контексті спорів, пов'язаних з криптоактивами, найбільш дискусійною уявляється підстава, що закріплена у ч. 2 (b) ст. 5 Нью-Йоркської конвенції та яка пов'язує відмову у визнанні та виконанні арбітражного рішення із застереженням про публічний порядок держави.

Згадана дискусійність обумовлюється невизначеністю самого правового інституту застереження про публічний порядок, а також запровадженням деякими державами національно-правовим регулюванням, яке забороняє обіг криптоактивів, або ж неповноцінністю такого регулювання. Про обґрунтованість цієї тези певною мірою можуть свідчити дві справи, предметом розгляду яких було визнання арбітражних рішень, прийнятих у спорах щодо криптовалюти.

В першому випадку, за результатами розгляду справи суд Міжнародного арбітражу Шеньчжень зобов'язав відповідача виплатити позивачу доларовий еквівалент криптовалюти Bitcoin, що був конвертований у китайський юань за обмінним курсом на дату винесення рішення. Пізніше відповідач звернувся до народного суду проміжної інстанції Шеньчження з вимогою скасувати вказане рішення. Суд задовольнив вимоги відповідача, зазначивши, що, згідно з окремими нормативними актами КНР, (1) Bitcoin не має статусу фіатної валюти, а тому не може і не повинен використовуватися на ринку як валюта, (2) платформам для фінансування та торгівлі токенами заборонено, зокрема, займатися обміном фіатних валют на токени або віртуальні валюти, а також торгувати ними. У свою чергу, рішення суду Міжнародного арбітражу Шеньчжень в частині конвертації Bitcoin у фіатну валюту по суті автоматично здійснює такий обмін і сприяє введенню криптовалюти в обіг на території КНР. Останнє суперечить згаданим документам, порушує цілісність та безпеку фінансової системи КНР і, як наслідок, публічний інтерес, що за ст. 58 Закону КНР «Про арбітраж» є підставою для скасування арбітражного рішення [7].

У другому випадку сторони спору уклали договір, за яким підприємству однієї із сторін надавалося фінансування в криптовалюті Bitcoin. Через невиконання зобов'язань своїм контрагентом, Заявник звернувся до онлайн-арбітражного суду, розташованого в США, а згодом – до національного суду Греції з метою привести прийняте арбітражем рішення до виконання. Натомість, суди першої та другої інстанції відмовили у визнанні такого рішення. Так, апеляційний суд зазначив, що арбітражне рішення, що передбачає виплату боргу у Bitcoin, суперечить публічному порядку Греції через відсутність відповідного правового регулювання, в тому

числі законодавчо передбачених механізмів оподаткування доходів, отриманих в результаті використання криптовалюти. Таким чином, апеляційний суд дійшов висновку про те, що імпорту капіталу у формі криптовалюти заохочує ухилення від сплати податків та сприяє скоєнню економічних злочинів, створюючи небезпеку у здійсненні комерційних операцій, що загалом завдає шкоди національній економіці [8].

Зазначене дає підстави підвести наступні висновки. На сучасному етапі, визнання та виконання міжнародних арбітражних рішень у спорах, пов'язаних з криптоактивами, здійснюється на основі чинних міжнародних договорів. Теоретичний аналіз Вашингтонської конвенції 1965 р. дозволяє стверджувати про практичну неможливість відмови національними судами у визнанні та виконанні рішень ICSID у спорах, пов'язаних з криптоактивами. Натомість, за правилами Нью-Йоркської конвенції 1958 р., у визнанні та виконанні міжнародних арбітражних рішень у вказаних спорах, вірогідно, може бути відмовлено на підставі так званого застереження про публічний порядок. Така ситуація уявляється можливою у державах, що не запровадили цілісної регламентації відносин, пов'язаних з обігом криптоактивів, або ж в цілому заборонили такий обіг. Згадані обставини в першому випадку вказують на необхідність розроблення відповідного законодавства, адже спроможність держави визнати та виконати міжнародне арбітражне рішення має істотне значення як для її міжнародного іміджу, так і для економіки. В другому випадку, законодавча заборона обігу криптоактивів вимагає від юристів-практиків ретельного формування вимог на етапі звернення до міжнародного арбітражу, задоволення яких не вважалося би автоматичною конвертацією криптоактивів у фіатну валюту.

Список використаної літератури

1. Crypto Lawsuit Against Binance Moves Forward after Site Froze During Crash. *The Fintech Times*. 8 November 2021. URL: <https://thefintechtimes.com/crypto-lawsuit-against-binance-moves-forward-after-site-froze-during-crash/> (дата звернення: 07.11.2022).
2. Цірат Г. А. Міжнародний комерційний арбітраж : навч. посіб. Київ : Алерта, 2019. 410 с.
3. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.1965. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>

show/995_060/find?text=%E2%E8%EA%EE%ED%E0%ED%ED%FF#Text
(дата звернення: 07.11.2022).

4. Volterra R. G., Nistal Á. Enforcing Investment Treaty Awards. *Financier Worldwide*. July 2018. URL: <https://www.financierworldwide.com/enforcing-investment-treaty-awards#.Y2jFMezMLDJ> (дата звернення: 07.11.2022).
5. Конвенция о признании и приведении в исполнение иностранных арбитражных решений от 10.06.1958. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mu58k01r?an=13&ed=1958_06_10 (дата звернення: 07.11.2022).
6. Clark A. U., Craven J. Cryptocurrency Disputes Increasingly Referred to Arbitration, with Unique Issues Arising. *Pinset Masons*. 27 September 2022. URL: <https://www.pinsentmasons.com/out-law/analysis/cryptocurrency-disputes-increasingly-referred-to-arbitration-with-unique-issues-arising> (дата звернення: 07.11.2022).
7. Wang B., Bai X. Award Concerning Bitcoin Exchange – Bit Too Risky to Enforce? *Kluwer Arbitration Blog*. 2 April 2021. URL: <http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2021/04/02/award-concerning-bitcoin-exchange-bit-too-risky-to-enforce/> (дата звернення: 07.11.2022).
8. Papayiannopoulou D., Mizrahi E. Bitcoin and Public Policy in International Arbitration Enforcement. *Norton Rose Fulbright*. 8 June 2022. URL: <https://www.nortonrosefulbright.com/fr-ca/inside-turkey/blog/2022/06/bitcoin-and-public-policy-in-international-arbitration-enforcement> (дата звернення: 07.11.2022).